

04070, м. Київ, вул. Борисоглібська, буд. 3, 5-й поверх,
тел: +38 (044) 392-73-71
email: info@unba.org.ua, веб-сайт: www.unba.org.ua

5th floor, 3 Borysglibska st., Kyiv, 04070, Ukraine
phone: +38 (044) 392-73-71
email: info@unba.org.ua, web-site: www.unba.org.ua

**Голові Комітету
Верховної Ради України
з питань правоохоронної діяльності
Сергію ІОНУШАСУ**
вул. Грушевського, 5, м. Київ, 01008
ionushas@rada.gov.ua
karchemska@rada.gov.ua

Шановний пане Сергію!

Національна асоціація адвокатів України (далі — НААУ) висловлює Вам свою повагу та звертається з таким питанням.

До НААУ надійшов Ваш лист № 04-27/3-2026/65886 від 27.03.2026 з проханням надати пропозиції та зауваження до проекту Закону України «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо складу суду у справах про кримінальні правопорушення проти встановленого порядку несення військової служби (військові кримінальні правопорушення), кримінальні правопорушення проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку» (реєстр. № 15084 від 17.03.2026).

Метою зазначеної законотворчої ініціативи є підвищення ефективності здійснення правосуддя щодо військових кримінальних правопорушень, кримінальних правопорушень проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку шляхом впровадження у кримінальному процесі імперативної норми щодо розгляду проваджень у даних категоріях справ у судах першої та апеляційної інстанції суддями відповідної спеціалізації, передбаченої Законом України «Про судоустрій і статус суддів».

З огляду на необхідність оптимізації кримінального судочинства, НААУ здійснила правовий аналіз зазначеного законопроекту.

НААУ проаналізувала законопроект № 15084 через призму Конституції України, законів та міжнародних договорів, конвенцій, які складають єдину систему національного законодавства.

Відповідно до положень ст. 1 Конституції України, Україна є демократичною та правовою державою, в якій влада здійснюється на засадах її поділу на законодавчу, виконавчу та судову (ст. 6 Конституції України).

Окрім цього, в Україні відповідно до ст. 8 діє принцип верховенства права. Конституційний Суд України в абзаці другому підпункту 4.1 пункту 4 мотивувальної частини Рішення від 2 листопада 2004 року № 15-рп/2004 зазначив, що верховенство права — це панування права в суспільстві; верховенство права вимагає від держави його втілення у правотворчу та правозастосовну діяльність, зокрема у закони, які за своїм змістом мають бути проникнуті передусім ідеями соціальної справедливості, свободи, рівності тощо.

Відтак будь-яка законодавча пропозиція або зміна, доповнення норми права, яка вже діє, повинна відповідати цим фундаментальним принципам, навіть за умов нестабільності, викликані зміною в соціально-політичній, економічній або військовій сфері держави.

Статтю 125 Конституції України визначено, що судоустрій в Україні будується за принципами територіальності та спеціалізації і визначається законом. Таким чином, дана норма носить відсилочний характер до спеціального законодавчого акта в цій сфері і повністю кореспондується з ч. 1 ст. 18 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» № 1402-VIII від 02.06.2016 року. Саме ця стаття визначає критерії судів, які спеціалізуються на розгляді цивільних, кримінальних, господарських, адміністративних справ, а також справ про адміністративні правопорушення.

Таким чином, питання спеціалізації судів передбачено нормою закону - кримінальна спеціалізація.

Автор законопроекту в своїй пояснювальній записці мотивує необхідність ухвалення відповідних змін, посилаючись на наступне: *«Також велике значення для ефективного здійснення правосуддя має довіра до нього з боку осіб [військовослужбовців], щодо яких воно здійснюється. Оскільки військові кримінальні правопорушення вчиняються виключно військовослужбовцями, а правопорушення проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку - переважно ними, то судді, які здійснюють провадження щодо таких кримінальних правопорушень, повинні мати належний рівень довіри з боку військовослужбовців. Забезпечити вказані вище ефективність та довіру можливо шляхом існування спеціалізації суддів щодо розгляду даних категорій справ, що зумовить собою підвищення рівня компетентності суддів у визначеній сфері. Світова практика знає дві форми спеціалізації у сфері правосуддя щодо військових та воєнних злочинів: спеціалізація суддів та спеціалізація судів»* (абз. 2-3 арк. 1 пояснювальної записки).

Відповідно до п. 3 ч. 1 ст. 7 КПК України закріплений фундаментальний принцип кримінального судочинства, згідно з яким форма та зміст кримінального провадження передбачає рівність перед законом та судом.

Суд у даному випадку може ґрунтувати свою діяльність та відправлення правосуддя лише в межах норм діючого законодавства та міжнародних договорів, конвенцій, які входять до системи національного законодавства.

Що стосується формування довіри до суду, то слід наголосити, що дане питання врегульовано § 6 КПК України, а саме п. 4 ст. 75 КПК України, яка визначає, що за наявності обставин, які викликають сумніви в неупередженості суду

або присяжного, такий слідчий суддя, суддя або присяжний не може брати участь у кримінальному провадженні.

Дотримання даної процесуальної вимоги реалізується через право сторони кримінального провадження подати заяву про відвід відповідно до ст. 80 КПК України.

Також слід звернути увагу на ту обставину, що запропонована спеціалізація стосується статей розділів XIX, XX Кримінального кодексу України.

Необхідно зазначити, що ст. 436 «Пропаганда війни», ст. 436-1 «Виготовлення, поширення комуністичної, нацистської символіки та пропаганда комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів», ст. 436-3 «Виправдовування, визнання правомірною, заперечення збройної агресії Російської Федерації проти України, глорифікація її учасників» не передбачають спеціального суб'єкта злочину - військовослужбовця.

Європейським судом з прав людини (Kudla v. Poland, application no. 30210/96) неодноразово наголошувалося, що держава повинна забезпечити реалізацію права на використання усіх можливих засобів правового захисту (ст. 13 Конвенції), яка перебуває в субсидіарному взаємозв'язку з конвенційною гарантією права на справедливий суд (ст. 6 Конвенції). Реалізація даних принципів можлива лише за умов забезпечення реалізації процесуальних прав сторони та дотримання букви та духу закону. Створення ж спеціальної ієрархії суддів з розгляду конкретних видів кримінальних правопорушень та наділенням їх виключною спеціалізацією не відповідає конституційним засадам правосуддя.

З урахуванням викладеного Національна асоціація адвокатів України вважає, що законопроект № 15084 від 17.03.2026 року перебуває у системній суперечності з конституційними засадами та може призвести до правової інфляції, а відтак не може бути прийнятий.

З повагою

**Голова
Національної асоціації адвокатів України,
Ради адвокатів України**

[Підпис] Лідія ІЗОВІТОВА